

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол №

« 05 » 2022 р.

Заступник голови Приймальної
комісії

Ю. О. Каганов

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ З СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 231 Соціальна робота

Освітня програма: Соціальна педагогіка

Запоріжжя – 2022 рік

I. Пояснювальна записка

1. Мета фахового іспиту з «Соціальної педагогіки» – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені/рівні бакалавра/спеціаліста/магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності 231 «Соціальна робота», освітня програма «Соціальна педагогіка» в межах ліцензованого обсягу.

2. Форма фахового іспиту.

Фаховий іспит проходить з застосуванням електронної системи навчання «Moodle» відповідно до тем зазначених в програмі фахового іспиту.

У разі повітряної тривоги під час складання фахового іспиту, іспит переривається, учасники можуть пройти до укриття. Якщо повітряна тривога буде короткочасною, учасники можуть продовжити складання фахового іспиту.

3. Білети: структура білету.

Білет фахового іспиту містить теоретичні тестові питання, які складаються в онлайн форматі за допомогою електронної системи навчання «Moodle».

4. Вимоги до відповіді вступника.

Програма фахового іспиту абітурієнтів, що вступають на навчання за освітнім рівнем магістра зі спеціальності «Соціальна робота» **охоплює** ряд навчальних дисциплін професійно-практичної підготовки ступеня «бакалавр»: соціальна педагогіка; теорія та історія соціального виховання; технології соціально-педагогічної діяльності; соціально-педагогічна профілактика правопорушень; теорія та історія соціальної роботи; дитячі, молодіжні та громадські організації; методика групової роботи

Вступник має виявити **знання про:**

- предмет соціальної педагогіки і її головні функції; різні форми соціально-педагогічного впливу на особистість;
- сутність теорії і практики соціально-педагогічної роботи, її методи, засоби і організаційні форми з дітьми та молоддю, основи методики соціального виховання;
- місце і роль соціальної роботи у структурі гуманітарних та суспільно-політичних наук; її об'єкт, предмет, принципи та методи соціальної роботи;
- особливості соціальної роботи у різних сферах діяльності та з різними групами клієнтів (сфера зайнятості, охорони здоров'я, освіти, з сім'єю, мігрантами, людьми похилого віку, безробітними, малозабезпеченими, людьми з інвалідністю тощо).

Вступник має оперувати **дефініціями:** соціальна педагогіка; соціальна робота; особистість, соціалізація, соціальна група, громадська організація; закономірності, принципи, форми та методи; соціально-педагогічна діяльність, допомога, діагностика, корекція, інклюзія, профілактика; соціально-правовий захист та ін.

При аналізі питання абітурієнт **повинен вміти:**

- аналізувати, систематизувати інформацію про соціальні проблеми різних категорій клієнтів;
- класифікувати види, форми, технології соціально-педагогічної діяльності;
- демонструвати вміння вирішувати практичні завдання щодо конкретних проблем клієнтів;
- наводити приклади, обґрунтовувати свою позицію.

II. Критерії оцінювання

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, містить неточності, робить помилки при визначенні понять, відчуває труднощі.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при визначенні понять.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при визначенні понять.

III. Структура програми

Основні теми винесені на фахове вступне випробування:

1. **Загальна характеристика соціальної педагогіки як галузі знань.** Особливості виникнення і розвитку соціальної педагогіки як наукової теорії та соціальної практики. Соціальна педагогіка як інтегративна наука про людину і суспільство. Зв'язок соціальної педагогіки з іншими науками. Міждисциплінарний характер соціальної педагогіки. Соціальна педагогіка і соціальна робота. Парадигми розвитку соціальної педагогіки. Характеристика наукової, освітньої та практичної парадигм. Розвиток соціальної педагогіки в Україні. Система підходів соціально-педагогічної науки. Характеристика системного, особистісно-діяльнісного, культурологічного, аксіологічного, компетентнісного, етнопедагогічного та інших підходів. Провідні закономірності та основні напрями соціальної педагогіки. Соціальна педагогіка як навчальна дисципліна.

2. **Провідні категорії соціальної педагогіки.** Соціалізація, соціальне середовище, соціальне виховання, соціальна адаптація, соціальна профілактика, соціальна реабілітація як провідні категорії соціальної педагогіки. Поняття про педагогічні принципи. Принципи соціальної педагогіки: природовідповідності, гуманізму, культуровідповідності та інші. Методи соціальної педагогіки.

3. **Соціалізація особистості як соціально-педагогічне явище.** Загальне уявлення про соціалізацію. Характеристика понять: «індивід», «особистість», «індивідуальність». Теорії розвитку особистості. Соціалізація як базова дефініція соціальної педагогіки. Підходи, напрями соціалізаційної проблематики. Стадії, типи та види соціалізації. Фактори та механізми соціалізації. Поняття та системоутворюючі фактори соціально-виховного середовища. Типи, функції та умови соціально-виховного середовища. Протиріччя між процесами інтеграції та дезінтеграції соціально-виховного середовища. Адаптація як складова соціалізуючого процесу. Психологічні механізми адаптації особистості в суспільстві. Індивідуальні психічні особливості особистості, що мають вплив на характер розвитку соціальної адаптації. Активна і пасивна соціальна адаптація. Стадії соціалізації. Людина як об'єкт, суб'єкт та жертва несприятливих умов соціалізації. Мікро-,

мезо-, макро-, мега-фактори соціалізації. Засоби соціалізації. Механізм соціалізації. Педагогічні проблеми соціалізації людини.

4. Соціально-педагогічна робота як вид діяльності. Соціально-педагогічна діяльність як різновид професійної діяльності. Мета, провідні завдання, зміст, структура, предмет соціально-педагогічної діяльності. Поняття і характеристика суб'єктів соціально-педагогічної діяльності. Особистість як суб'єкт соціальних відносин і соціальної діяльності. Характеристика об'єктів соціально-педагогічної діяльності за кваліфікаційними ознаками та видами об'єктів. Класифікація ресурсів соціально-педагогічної діяльності. Характеристика внутрішніх, матеріальних, людських, інформаційних, технологічних ресурсів. Соціально-педагогічна робота як система. Джерела і рушійні сили розвитку соціально-педагогічної діяльності. Зміст і засоби соціально-педагогічної роботи. Загальні й педагогічні принципи і підходи в роботі соціального педагога. Механізми соціально-педагогічної діяльності.

5. Принципи, форми та методи соціально-педагогічної діяльності. Поняття закономірностей та принципів соціально-педагогічної діяльності. Характеристика та зміст провідних принципів соціально-педагогічної діяльності. Принципи соціального становлення та розвитку молоді. Функції соціально-педагогічної діяльності. Класифікація та характеристика методів соціально-педагогічної діяльності. Особистісні якості соціального педагога, що забезпечують його професійну придатність. Функціональність, структурність, інтегративність як специфічні ознаки форм соціально-педагогічної роботи. Класифікація форм соціально-педагогічної роботи. Основні форми соціально-педагогічної діяльності.

6. Професійна діяльність соціального педагога. Специфіка професійної діяльності соціального педагога. Структура соціально-педагогічної діяльності. Соціальний педагог як суб'єкт педагогічної діяльності. Сфери діяльності соціального педагога. Поняття "соціально-педагогічний процес". Структура соціально-педагогічного процесу. Види соціально-педагогічної діяльності. Напрями здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю: соціальна профілактика, соціальне обслуговування, соціальні послуги, соціальна допомога, соціальна реабілітація.

7. Кваліфікаційна характеристика соціального педагога. Соціально-педагогічна діяльність як професія. Фахові вимоги до соціального педагога. Посадові обов'язки фахівця. Придатність спеціаліста до виконання посадових обов'язків. Професійні знання та уміння, необхідні для практичної соціально-педагогічної діяльності. Особистісні якості соціального педагога. Характеристика функцій діяльності соціального педагога. Професійні ролі соціального педагога. Група практичних ролей соціального педагога. Особливості ролі адвоката та консультанта. Сутність ролей експерта, аналітика, посередника, психотерапевта та інших ролей. Професійно-етична культура соціального педагога як регулятор соціально-педагогічних відносин. Характеристика компонентів професійноетичної культури. Особливості професійної підготовки соціальних педагогів та соціальних працівників у зарубіжних країнах. Характеристика їхніх моделей соціальної освіти.

8. Соціальні інститути суспільства. Зміст діяльності соціального педагога у структурі психологічної служби загальноосвітньої школи. Соціально-педагогічний захист обдарованих дітей. Соціально-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами. Класифікація дитячо-юнацьких закладів оздоровлення та відпочинку. Рекреаційно-оздоровча та освітньо-розвиваюча діяльність. Масові, групові та індивідуальні форми роботи в дитячо-юнацьких закладах. Молодіжні організації як важливий компонент цілісної соціальнопедагогічної системи суспільства. Принципи діяльності молодіжних організацій. Структура і функції молодіжних організацій.

9. Розвиток дитини в соціумі. Поняття про розвиток дитини. Суперечності як рушійна сила розвитку особистості. Чинники, що визначають розвиток особистості: зовнішні; внутрішні; керовані; некеровані. Біологічні чинники. Соціальні чинники. Вплив середовища на розвиток дитини. Соціально-економічні чинники. Соціально-демографічні чинники. Етнічні чинники. Історичні та культурологічні чинники. Соціально-педагогічний захист дитинства, дитячого та юнацького руху. Проблеми соціально-педагогічного захисту

дитинства в контексті гуманістичної парадигми захисту прав людини. Міжнародні правові документи в сфері захисту прав людини, дитини: “Загальна декларація прав людини”, “Декларація про права інвалідів”, “Конвенція про права дитини”. Головні громадянські права особистості.

10. **Соціальне виховання.** Пануючі підходи до розуміння сутності процесу соціального виховання. Про поняття суб'єкт і об'єкт виховання. Цілеспрямований розвиток людини як об'єкту соціального виховання. Особистість як індивідуальний суб'єкт соціального виховання. Групові та соціальні суб'єкти системи соціального виховання. Специфічні принципи соціального виховання. Цінності соціального виховання. Система соціального виховання в Україні. Управління системою соціального виховання

11. **Гендерні аспекти соціально-педагогічної роботи.** Гендерні стереотипи як соціально-психологічна проблема. Гендерні ролі та проблеми соціалізації особистості. Правове забезпечення гендерного виховання. Медико-соціальні та гендерні аспекти планування сім'ї. Гендерна ідентичність. Правові аспекти гендерної рівноваги в сім'ї. Гендерні аспекти соціально-педагогічної діяльності. Гендерне виховання засобами інтерактивних форм навчання. Гендерна рівність як основа гармонійного суспільства. Правові та соціально-психологічні передумови участі жінок і чоловіків в ухваленні рішень. Особливості становлення статевого образу дитини. Спосіб життя молоді в гендерному аспекті. Гендерні дослідження. Соціальні проблеми жінок в Україні. Державна політика захисту та поліпшення становища жінок в Україні. Проблеми сексуальної експлуатації жінок та торгівлі людьми. Основні напрями соціально-педагогічної роботи з реалізації гендерної рівності в суспільстві та запобігання торгівлі людьми.

12. **Сім'я як соціокультурне середовище виховання і розвитку особистості.** Соціально-педагогічна допомога матері і дитині. Місце і роль сім'ї в соціалізації особистості. Сім'я як соціальний інститут. Закономірності функціонування сім'ї. Соціальний статус сім'ї. Соціальні функції сім'ї. Виховання в сім'ї як соціально-педагогічне явище. Криза сучасної сім'ї: основні проблеми. Сім'я як посередник між соціумом й індивідом. Типи сімей. Функціонально неспроможні сім'ї. Педагогічні впливи, спрямовані на подолання суперечностей між ціннісними орієнтаціями сім'ї та суспільства. Шляхи підвищення виховних можливостей родини.

13. **Молодіжні угруповання та об'єднання.** Типи угруповань. Соціально-спрямовані групи молоді. Молодіжні групи економічної та політичної спрямованості. Соціально-групові установки, норми, цінності, контроль. Групова свідомість та стереотипи поведінки. Груповий тиск, соціальні статус і роль. Згуртованість групи. Лідерство. Ієрархія в групі. Механізми групової інтеграції: переконання, навіювання, наслідування, зараження. Характеристика молодіжної субкультури.

14. **Соціально-педагогічна діяльність з дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування.** Поняття «сирітство» та «соціальне сирітство», відсутність батьківського піклування. Категорії дітей, що потребують опіки й піклування. Історія питання. Педагогічні засади корекції деформацій особистості соціальних сиріт. Бездоглядність та безпритульність. Вулична соціальна робота як метод роботи з безпритульними дітьми.

15. **Основи превентивного виховання.** Поняття превентивної педагогіки. Теоретичні основи девіантної поведінки. Форми відхилень у поведінці. Вікові та індивідуальні особливості дітей з відхиленнями у розвитку та поведінці. Профілактика девіантної поведінки як систематична, планомірна, цілеспрямована діяльність. Основні види соціально-педагогічної діяльності з дітьми з девіантною поведінкою. Профілактика і реабілітація – основні види соціально-педагогічної діяльності з дітьми з девіантною поведінкою: сутність понять. Основні підходи до діяльності з дітьми девіантної поведінки: інформаційний, медико-біологічний, соціально-психологічний і соціально-педагогічний. Форми та методи профілактики девіантної поведінки. Концепція превентивного виховання дітей та молоді. Основні завдання превентивного виховання дітей та молоді. Етапи (рівні)

превентивного виховання. Інституції, покликані здійснювати превентивну роботу з дітьми та молоддю.

16. **Соціально-педагогічна робота в закладах загальної освіти.** Школа як відкрита соціально-педагогічна система. Функції та ролі соціального педагога в закладі освіти. Зміст соціально-педагогічної роботи у такому закладі. Сучасні соціально-просвітницькі програми для учнів. Своєрідність виховного середовища спеціальних допоміжних навчальних закладів. Джерела і фактори формування змісту освіти в спеціальних допоміжних навчальних закладах, їх характеристика. Інклюзія в освіті. Інклюзивний освітній простір. Соціально-педагогічний супровід інклюзивного навчання.

IV. Список рекомендованої літератури

Основна:

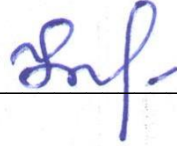
1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка. Схеми, таблиці, коментарі: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ. 2019. 208.
2. Зайченко М. В. Інструментарій соціального педагога. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
3. Капська А.Й., Пеша В.І. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Київ: ЦУЛ, 2019. 232 с.
4. Карпенко О.Г. Теорія та практика соціальної роботи: навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. Київ : СЛОВО, 2015. 408 с.
5. Ковальчук Т. М., Теслюк В. І. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2018. 360 с.
6. Соціальна педагогіка: бібліографічний покажчик / уклад. Голуб О.Ю. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. 2015. 47 с.
7. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.
8. Торохтій В. С. Соціальна педагогіка. Київ: Академвидав. 2015. 451 с.
9. Чубук Р.В. Соціальна педагогіка: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 348 с.
10. Щорс В., Полударова А. Настільна книга соціального педагога. Вінниця: Вінницький технічний ліцей/заклад «НВК: ЗШ I-II ступенів – ліцею № 7 ВМР», 2015. 208 с.

Додаткова:

1. Белецька І. В. Теоретичні основи соціалізації підлітків за місцем проживання. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. № 3. 2012. С. 32-38.
2. Все про соціальну роботу: навчальний енциклопедичний словник-довідник / за ред.-уклад. В. М. Піча ; уклад. Н. М. Гайдук, Л. Є. Клос, О. Я. Бік. (3-тє вид., перероб. і доп.). Львів: Новий Світ-2000, 2014. 617 с.
3. Грошева О. Створення сприятливого середовища для розвитку соціальної компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2018. № 2. С. 47-48.
4. Лемко Г. Роль соціального педагога у формуванні комунікативної культури підлітків *Вісник Прикарпатського університету. Сер. Педагогіка*. Вип. XLIX. Івано-Франківськ: ПНУ, 2013. С. 317-320.
5. Лук'янова Л. Неперервна освіта впродовж життя: історичний огляд, сучасні реалії. *Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. Сер : педагогіка*. 2015. № 2. с. 187-192.
6. Панченко С. П. Взаємодія соціального педагога школи і сім'ї в системі забезпечення захисту дитини. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. Вип. 17, ч. 2. Київ, Івано-Франківськ, 2013. С. 104-109.

7. Петрова, А. Діти з особливими потребами. Як допомогти їм пристосуватися до соціуму здорових дітей. *Соціальний педагог*. 2018. № 2 (134). С. 42.
8. Сущенко Л., Білоконь Н. Корекційно-виховні дії педагога щодо профілактики девіантної поведінки учнів молодшого шкільного віку. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*. 2019. Т. Ч 1. С. 241-244.
9. Радул В. Культура та соціалізація особистості. *Рідна школа* 2018. № 1-2. С. 8-12.
10. Холодницька К. Інклюзивне навчання в дошкільних закладах. Особливості впровадження. *Соціальний педагог*. 2018. № 3 (135). С. 18-29.

Голова фахової
атестаційної комісії _____

Ю.Є Зубцова